

Πολιτική Οικονομία

Ενότητα 02: Αγαθά, οικονομικό κύκλωμα και ο ρόλος του κράτους

Πολυξένη Ράγκου

Τμήμα Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Αγαθά, οικονομικό κύκλωμα και ο ρόλος του κράτους

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Περιεχόμενα ενότητας

---

1. Παραγωγή και κόστος αγαθών.
2. Οικονομικό κύκλωμα.
3. Ο ρόλος του κράτους.

Σκοποί ενότητας

- Γνωριμία με ζητήματα που αφορούν την παραγωγή και το κόστος των αγαθών.
- Γνώση και κατανόηση του οικονομικού κυκλώματος.
- Γνώση και κατανόηση του ρόλου του κράτους στην οικονομική δραστηριότητα.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Παραγωγή και κόστος αγαθών

Τα Μέσα Αύξησης των Αγαθών

1. Η αύξηση των συντελεστών της παραγωγής και κυρίως του συντελεστή κεφάλαιο.
2. Η πλήρης απασχόληση των συντελεστών που υπάρχουν σε κάθε χρονική περίοδο.
3. Η αποδοτική (ή οικονομική) χρησιμοποίηση των παραγωγικών συντελεστών.

Παραγωγικές δυνατότητες της οικονομίας (1/2)

- Υπάρχουν συνεπώς πολλοί συνδυασμοί αγαθών που μπορούν να παραχθούν με τους δεδομένους παραγωγικούς συντελεστές.
- Το σύνολο των συνδυασμών αυτών είναι οι παραγωγικές δυνατότητες της οικονομίας.

Παραγωγικές δυνατότητες της οικονομίας (2/2)

Με:

- δεδομένους παραγωγικούς συντελεστές,
- δεδομένη τεχνολογία, και
- πλήρη απασχόληση των παραγωγικών συντελεστών,

μια οικονομία πρέπει, για να αποκτήσει μια παραπάνω μονάδα από ένα αγαθό, να μειώσει την παραγωγή κάποιου άλλου ή άλλων αγαθών.

Καμπύλη παραγωγικών δυνατοτήτων

- Οι παραγωγικές δυνατότητες της οικονομίας μπορούν να εκφρασθούν πολύ παραστατικά με την καμπύλη των παραγωγικών δυνατοτήτων, που λέγεται και καμπύλη μετασχηματισμού, επειδή δείχνει πως το ένα προϊόν μπορεί να μετασχηματισθεί σε άλλο.

Κόστος ευκαιρίας (1/2)

- Η απώλεια ορισμένων μονάδων ενός αγαθού, που είναι απαραίτητη για την παραγωγή μονάδων κάποιου άλλου αγαθού, είναι η πραγματική ουσία της έννοιας του κόστους παραγωγής, που συνήθως λέγεται και κόστος ευκαιρίας.
- Το κόστος ευκαιρίας ενός αγαθού X , είναι το σύνολο των ποσοτήτων του άλλου ή άλλων αγαθών που πρέπει να θυσιάζουμε, δηλ. να στερηθούμε, για να αποκτήσουμε μια παραπάνω μονάδα από το X .

Κόστος ευκαιρίας (2/2)

- Το κόστος ευκαιρίας λέγεται και εναλλακτικό κόστος, γιατί η επιλογή ενός συνδυασμού παραγόμενων προϊόντων προκαλεί ταυτόχρονα την απώλεια όλων των άλλων εναλλακτικών επιλογών.
- Η αύξηση του κόστους κάθε πρόσθετης μονάδας, καθώς αυξάνεται η συνολική παραγωγή ενός αγαθού, είναι γνωστό ως νόμος του αυξανόμενου κόστους.

Νόμος του αυξανόμενου κόστους

- Η βασική αιτία που προκαλεί το νόμο του αυξανόμενου κόστους είναι το γεγονός, ότι δεν είναι όλοι οι παραγωγικοί συντελεστές εξίσου κατάλληλοι για την παραγωγή των διάφορων αγαθών.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Οικονομικό κύκλωμα

Λειτουργίες του οικονομικού συστήματος

- Καταμερισμός των έργων χαρακτηρίζεται το φαινόμενο, σύμφωνα με το οποίο κάθε άτομο, ενώ καταναλίσκει πλήθος αγαθά, συμμετέχει στην παραγωγή ενός ή λίγων μόνο από αυτά.
- Το βασικό πλεονέκτημα του καταμερισμού των έργων είναι η μεγάλη αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας.

Αύξηση της παραγωγικότητας

Η αύξηση αυτή προέρχεται από τρεις αιτίες:

1. Ο καταμερισμός της εργασίας επιτρέπει σε κάθε άτομο να απασχοληθεί εκεί, όπου είναι πιο αποδοτικό οπότε με τις ίδιες ώρες εργασίας παράγει πιο πολλά.
2. Η παραγωγή θα αυξηθεί και από το γεγονός, ότι με τη συνεχή απασχόληση σε μια μόνο εργασία κάθε άτομο αναπτύσσει πιο πολύ τις ικανότητες του στην εργασία αυτή και κατά κάποιο τρόπο ειδικεύεται.
3. Τέλος με την εξειδίκευση τα άτομα δε χάνουν χρόνο για να μετακινούνται.

Μειονεκτήματα του καταμερισμού των έργων

- Η μεγάλη εξειδίκευση μετατρέπει την εργασία σε μονότονη αναγκαστική ρουτίνα, ενώ θα έπρεπε να είναι μια εκδήλωση της δημιουργικότητας του ανθρώπου.
- Η μεγάλη εξειδίκευση του εργάτη καταλήγει τελικά σε βάρος του, γιατί παραμένει στην ουσία ανειδίκευτος.

Μέσο ανταλλαγής

- Όσο πιο μεγάλος είναι ο βαθμός καταμερισμού, τόσο πιο μεγάλη είναι και η ανάγκη ανταλλαγής και κατά συνέπεια η οικονομική αλληλεξάρτηση των μελών της κοινωνίας.
- Στις σύγχρονες κοινωνίες το ρόλο του κοινού μέσου ανταλλαγής παίζει το χρήμα στη μορφή που το ξέρουμε, δηλ. σε νομισματικές μονάδες, πχ ευρώ.

Τι είναι χρήμα;

- Χρήμα είναι οτιδήποτε γίνεται δεκτό ως μέσο ανταλλαγής αγαθών.
- Η χρησιμοποίηση του χρήματος διευκολύνει σε μεγάλο βαθμό τις ανταλλαγές και επιταχύνει την κυκλοφορία των εμπορευμάτων ανάμεσα στα άτομα.
- Μόλις το χρήμα γίνει δεκτό στο οικονομικό σύστημα, η ανταλλαγή χωρίζεται σε δυο διαφορετικές πράξεις:
  - πώληση, και
  - αγορά.

Μονάδες οικονομικού συστήματος

Οι βασικές μονάδες που λειτουργούν στο οικονομικό σύστημα είναι:

- οι επιχειρήσεις,
- τα νοικοκυριά, και
- το κράτος.

Επιχειρήσεις και νοικοκυριά

- **Επιχειρήσεις** είναι οι μονάδες, στις οποίες γίνεται η παραγωγή των αγαθών. Οι επιχειρήσεις αγοράζουν παραγωγικούς συντελεστές, τους χρησιμοποιούν ως εισροή στη διαδικασία της παραγωγής, από την οποία εκρέει το προϊόν, που οι επιχειρήσεις πωλούν στην αγορά.
- **Νοικοκυριά** είναι οι μονάδες, οι οποίες προσφέρουν παραγωγικούς συντελεστές με αμοιβή στην παραγωγική διαδικασία και, στη συνέχεια με την αμοιβή τους αγοράζουν τα προϊόντα που παράγονται με τη δική τους συμβολή.

Αγορά αγαθών

- Ως αγορά αγαθών συνήθως εννοούμε το χώρο ή τόπο που γίνεται η αγοραπωλησία των αγαθών.
- Η αγορά με την ευρεία έννοια περιλαμβάνει όλους τους τρόπους επικοινωνίας, με τους οποίους γίνεται η αγοραπωλησία αγαθών.

Αγορά παραγωγικών συντελεστών

- Παράλληλα με την αγορά αγαθών υπάρχει η αγορά των παραγωγικών συντελεστών. Εδώ, αντικείμενο των συναλλαγών μπορεί να είναι οι παραγωγικοί συντελεστές ή οι υπηρεσίες τους. Πχ ένας αγρότης μπορεί να αγοράσει ένα στρέμμα γης ή να το νοικιάσει, δηλ. να αγοράσει τις υπηρεσίες του για ένα χρονικό διάστημα.

Η συμμετοχή του ατόμου στις αγορές

- Κάθε άτομο συμμετέχει και στις δύο αγορές. Στην αγορά αγαθών ως καταναλωτής ή παραγωγός, ή και με τις δύο ιδιότητες, και στην αγορά παραγωγικών συντελεστών ως επιχειρηματίας ή πωλητής κάποιου συντελεστή. Πχ ο αγρότης αγοράζει παραγωγικούς συντελεστές, προσφέρει αγροτικά προϊόντα και ταυτόχρονα αγοράζει ως καταναλωτής βιομηχανικά προϊόντα.

Οικονομικό κύκλωμα (1/3)

- Η ανάλυση των αγορών των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών είναι αρκετή για να κάνει σαφή τη συνεχή κίνηση του οικονομικού συστήματος, που συνήθως χαρακτηρίζεται με τον όρο οικονομικό κύκλωμα.

Οικονομικό κύκλωμα (2/3)

Η λειτουργία κάθε οικονομικού συστήματος πρέπει να δίνει απάντηση στα εξής ερωτήματα:

- Τι θα παραχθεί; Μ' άλλα λόγια, κάθε οικονομικό σύστημα πρέπει να έχει μηχανισμούς, με τους οποίους να αποφασίζεται το σύνολο των προϊόντων που θα παραχθούν, καθώς επίσης και η ποσότητα κάθε προϊόντος.
- Πώς θα παραχθεί; Το ερώτημα, πώς θα παραχθεί το προϊόν, αναφέρεται βασικά στην επιλογή της τεχνολογίας, που περιλαμβάνει και την οργάνωση των επιχειρήσεων.

Οικονομικό κύκλωμα (3/3)

- Πώς θα διανεμηθεί; Το πρόβλημα του τρόπου διανομής της συνολικής παραγωγής του προϊόντος στα μέλη της κοινωνίας.
- Πώς θα ικανοποιηθούν όχι μόνο οι τωρινές αλλά οι μελλοντικές ανάγκες των μελών της κοινωνίας καθώς επίσης και η κάλυψη των αναγκών των μελλοντικών γενεών από το οικονομικό σύστημα.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Ο ρόλος του κράτους

Ο ρόλος του κράτους (1/2)

- Οι δημόσιοι φορείς έχουν διαφορετικές επιδιώξεις από τις επιδιώξεις των ιδιωτικών φορέων, που, όπως είπαμε πιο πάνω, είναι η μεγιστοποίηση της ευημερίας τους, για τα νοικοκυριά, και η μεγιστοποίηση των κερδών τους, για τις επιχειρήσεις.
- Οι δημόσιοι φορείς χρησιμοποιούν για την πραγματοποίηση των επιδιώξεων τους μέσα διαφορετικά από τα μέσα που χρησιμοποιούν οι ιδιωτικοί φορείς.

Ο ρόλος του κράτους (2/2)

- Τέλος, ο μηχανισμός, με τον οποίο παίρνουν τις αποφάσεις τους οι δημόσιοι φορείς, είναι διαφορετικός από το μηχανισμό των τιμών, με τον οποίο παίρνονται οι αποφάσεις στον ιδιωτικό τομέα.

Οι επιδιώξεις του κράτους (1/2)

Οι επιδιώξεις του κράτους στις Οικονομίες που στηρίζονται στο Μηχανισμό της Αγοράς :

- Για να επιτύχουμε μεγιστοποίηση της ικανοποίησης των αναγκών μας με τους περιορισμένους πόρους που διαθέτουμε, θα πρέπει :
  - i) να χρησιμοποιούμε όλους τους παραγωγικούς πόρους,

Οι επιδιώξεις του κράτους (2/2)

- ii) να τους χρησιμοποιούμε στην παραγωγή των αγαθών εκείνων που επιθυμεί το κοινωνικό σύνολο και σε όση ποσότητα επιθυμεί,
- iii) να διανέμουμε το παραγόμενο κοινωνικό προϊόν ανάμεσα στους πολίτες με τρόπο δίκαιο, δηλ. με τρόπο που να ικανοποιεί το αίσθημα του κοινωνικού συνόλου για κοινωνική δικαιοσύνη,
- iv) να κατανέμουμε τους πόρους ανάμεσα σε καταναλωτικά αγαθά που ικανοποιούν τις παρούσες ανάγκες και σε κεφαλαιουχικά αγαθά, που ικανοποιούν μελλοντικές ανάγκες.

Θεμελιώδεις στόχοι των σύγχρονων κοινωνιών

- Η επίτευξη πλήρους απασχόλησης και άριστης κατανομής των παραγωγικών πόρων, δίκαιης διανομής του εισοδήματος και ικανοποιητικού ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης.
- Την πραγματοποίηση των πιο πάνω στόχων οι οικονομίες, που στηρίζονται στο μηχανισμό της αγοράς, έχουν εμπιστευθεί στην ελεύθερη δραστηριότητα των ιδιωτικών φορέων, η οποία συντονίζεται με το μηχανισμό των τιμών.

Μηχανισμός τιμών (1/2)

Οι προϋποθέσεις που απαιτούνται για την πραγματοποίηση των στόχων της κοινωνίας με το μηχανισμό των τιμών, δεν εκπληρώνονται πάντοτε στην πράξη, με συνέπεια ο μηχανισμός αυτός να μην μπορεί, συνήθως, να επιτύχει τους στόχους του δηλ. :

1. να επιτύχει πλήρη απασχόληση όλων των παραγωγικών συντελεστών και να σταθεροποιήσει την οικονομία μας στο επίπεδο πλήρους απασχόλησης,

Μηχανισμός τιμών (2/2)

2. να επιτύχει άριστη κατανομή των παραγωγικών πόρων στην παραγωγή των διαφόρων αγαθών, σε μια ορισμένη χρονική στιγμή.
- Μια περίπτωση, όπου ο μηχανισμός των τιμών δε θα μπορούσε διόλου να κατευθύνει παραγωγικούς πόρους, με συνέπεια το κοινωνικό σύνολο να στερείται τα αγαθά, είναι τα δημόσια αγαθά.

Δημόσια αγαθά

- Τα δημόσια αγαθά έχουν το χαρακτηριστικό, ότι το όφελος που παρέχουν δεν μπορεί να διαιρεθεί και να περιέλθει σε μια μόνο κατηγορία ατόμων με τον αποκλεισμό των άλλων, όπως συμβαίνει με τα ιδιωτικά αγαθά, αλλά διαχέεται σε ολόκληρο το κοινωνικό σύνολο.
- Τα αγαθά αυτά που είναι κατά ένα μέρος ιδιωτικά και κατά ένα μέρος δημόσια, τα λέμε συνήθως περίπου δημόσια αγαθά ή ημιδημόσια αγαθά.

Μηχανισμός τιμών και αγαθά (1/4)

- Στην περίπτωση ορισμένων αγαθών, που τα χαρακτηρίζει αβεβαιότητα και μεγάλοι κίνδυνοι, ο μηχανισμός των τιμών δεν μπορεί διόλου να κατευθύνει παραγωγικούς πόρους, οπότε οι ιδιώτες επιχειρηματίες δεν είναι φυσικά διατεθειμένοι να διακινδυνεύσουν τα κεφάλαια τους και, κατά συνέπεια, πιθανότατα δε θα αναλάβανε κανέναν τέτοιες δραστηριότητες. Ένα κλασικό παράδειγμα αποτελεί η εξερεύνηση του διαστήματος.

Μηχανισμός τιμών και αγαθά (2/4)

- Υπάρχουν αγαθά όπου ο μηχανισμός των τιμών κατευθύνει παραγωγικούς πόρους στην παραγωγή τους, αλλά η ποσότητα των πόρων αυτών είναι διαφορετική από εκείνη που επιθυμεί το κοινωνικό σύνολο με συνέπεια τα αγαθά αυτά να παράγονται άλλοτε σε μικρότερη και άλλοτε σε μεγαλύτερη από την επιθυμητή ποσότητα.

Μηχανισμός τιμών και αγαθά (3/4)

- Στην πρώτη κατηγορία ανήκουν τα αγαθά εκείνα, που το όφελος τους διαιρείται και εξατομικεύεται μόνο μερικά, ενώ ένα άλλο μέρος τους διαχέεται στο κοινωνικό σύνολο αδιαίρετο πχ εκπαίδευση.
- Στη δεύτερη κατηγορία όπου ο μηχανισμός των τιμών οδηγεί παραγωγικούς πόρους περισσότερους από εκείνους που επιθυμεί το κοινωνικό σύνολο ανήκουν αγαθά, που το κόστος τους διαιρείται και εξατομικεύεται μερικά, (συν.)

Μηχανισμός τιμών και αγαθά (4/4)

- (συν.) ενώ το υπόλοιπο βαρύνει το κοινωνικό σύνολο αυθαίρετα πχ κατασκευή ενός εργοστασίου που μολύνει την ατμόσφαιρα.
- Σε παραγωγή διαφορετική, από εκείνη που επιθυμεί το κοινωνικό σύνολο, και μάλιστα μικρότερη, οδηγεί επίσης ο μηχανισμός των τιμών, αν στην αγορά δεν επικρατούν συνθήκες πλήρους ανταγωνισμού.

Αδυναμίες του μηχανισμού τιμών

Ο μηχανισμός των τιμών δεν μπορεί :

- να επιτύχει δίκαιη διανομή στο εισόδημα, και
- να επιτύχει πάντοτε ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης τέτοιο, που να ικανοποιείται το κοινωνικό σύνολο.

Δημόσια Οικονομική

- Σε κάποιες περιπτώσεις το κράτος παρεμβαίνει και παίρνει τα κατάλληλα μέτρα, για να κατευθύνει τους ιδιωτικούς φορείς προς αποφάσεις τέτοιες, ώστε να παράγεται η ποσότητα των αγαθών που επιθυμεί το κοινωνικό σύνολο, η οποία δηλ. μεγιστοποιεί την κοινωνική ευημερία. Τα μέτρα αυτά αποτελούν αντικείμενο μελέτης της Δημόσιας Οικονομικής.

Οικονομική ανάπτυξη

- Οι παράγοντες, που εμποδίζουν την επίτευξη υψηλού ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης, είναι πολλοί και αποτελούν αντικείμενο μελέτης ενός ειδικού κλάδου της Οικονομικής Επιστήμης, της Οικονομικής Ανάπτυξης.

Δημόσιοι φορείς στην αγορά

- Στις οικονομίες που στηρίζονται στο μηχανισμό της αγοράς, παράλληλα με τους ιδιωτικούς φορείς άσκησης οικονομικής δραστηριότητας, χρειαζόμαστε και τους δημόσιους φορείς, οι οποίοι έχουν ως σκοπό να υποβοηθούν το μηχανισμό των τιμών στην προσπάθεια επίτευξης των στόχων της κοινωνίας, κάθε φορά που ο μηχανισμός αυτός δεν μπορεί να τους επιτύχει μόνος του.

Μέσα επίτευξης επιδιώξεων του κράτους (1/2)

- Για την πραγματοποίηση των επιδιώξεών του το Κράτος χρησιμοποιεί διάφορα μέσα, διαφορετικά από εκείνα που χρησιμοποιούν τα νοικοκυριά και οι επιχειρήσεις.
- Τα πολυάριθμα μέσα, στα οποία καταφεύγει το Κράτος, τα ταξινομούμε συνήθως σε διάφορες σχετικά ομοειδείς κατηγορίες, που αποτελούν καθεμιά αντικείμενο μελέτης ενός ή περισσότερων ειδικών κλάδων της Οικονομικής Επιστήμης, τις ακόλουθες:

Μέσα επίτευξης επιδιώξεων του κράτους (2/2)

1. Δημοσιονομικά μέσα ή μέσα δημοσιονομικής πολιτικής
2. Νομισματικά και πιστωτικά μέσα ή μέσα νομισματικής και πιστωτικής πολιτικής
3. Μέσα εξωτερικής οικονομικής πολιτικής
4. Μέσα άμεσου ελέγχου
5. Θεσμικά μέσα

Δημοσιονομικά μέσα

- Περιλαμβάνονται όλα τα μέσα τους Κράτους, που σχετίζονται άμεσα με τις δαπάνες και τα έσοδα του. Ταξινομούνται σε τρεις βασικές ομάδες :
  - δημόσιες δαπάνες,
  - φόροι και διάφορα άλλα έσοδα του δημοσίου,
  - δημόσιος δανεισμός και ρύθμιση του δημόσιου χρέους, πχ δανεισμός του Κράτους από ιδιώτες με την έκδοση ομολογιακού δανείου, ή δανεισμός του από Τράπεζες κ.ά.

Νομισματικά και πιστωτικά μέσα

- Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται όλα τα μέσα του Κράτους που συνδέονται με τα νομισματικά μεγέθη της οικονομίας και τις πιστώσεις. Τέτοια είναι πχ ο έλεγχος της ποσότητας χρήματος που κυκλοφορεί στην οικονομία, ο έλεγχος των επιτοκίων, κ.ά.
- Τα μέσα αυτά αποτελούν το αντικείμενο μελέτης της νομισματικής θεωρίας και πολιτικής.

Μέσα εξωτερικής οικονομικής πολιτικής

- Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται όσα σχετίζονται άμεσα με τις εισαγωγές και εξαγωγές της χώρας και επομένως επηρεάζουν το ισοζύγιο πληρωμών. Τέτοια είναι περιορισμοί εισαγωγών, η επιβολή δασμών, εμπορικές συμβάσεις κλπ.
- Τα μέσα αυτά αποτελούν αντικείμενο μελέτης του κλάδου της Οικονομικής Επιστήμης που είναι γνωστός ως Διεθνές Εμπόριο.

Μέσα άμεσου ελέγχου

- Περιλαμβάνονται όλα τα μέσα, με τα οποία το κράτος παρεμβαίνει άμεσα για τη ρύθμιση διάφορων οικονομικών σχέσεων. Τέτοια είναι:
  1. ο έλεγχος των τιμών των αγαθών ή υπηρεσιών,
  2. ο έλεγχος των μισθών,
  3. οι διάφοροι κανονισμοί εργασίας,
  4. ο έλεγχος της ποιότητας ορισμένων αγαθών κ.ά..

Θεσμικά μέσα

- Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται οι θεσμολογικές μεταβολές, τις οποίες πραγματοποιεί το κράτος στην οικονομική και κοινωνική οργάνωση της χώρας.
- Τέτοιες μεταβολές είναι πχ οι μεταρρυθμίσεις του φορολογικού, του νομισματικού και πιστωτικού συστήματος.
- Τα μέσα αυτά αποτελούν αντικείμενο μελέτης πολλών κλάδων της Οικονομικής Επιστήμης.

Πολιτικός μηχανισμός λήψης αποφάσεων

- Οι αποφάσεις των δημόσιων φορέων δε συντονίζονται με το μηχανισμό των τιμών, όπως γίνεται με τις αποφάσεις των ιδιωτικών φορέων, αλλά με ένα άλλο μηχανισμό, το λεγόμενο **πολιτικό μηχανισμό λήψης αποφάσεων**.

Ο προϋπολογισμός των δημόσιων φορέων (1/2)

- Τα δημοσιονομικά μέσα συντονίζονται με τον προϋπολογισμό που συντάσσουν οι δημόσιοι φορείς.
- Ο προϋπολογισμός κάθε δημόσιου φορέα διέρχεται από τέσσερις φάσεις :
  - i. την κατάρτιση του προϋπολογισμού, που γίνεται από τον ίδιο το φορέα,

Ο προϋπολογισμός των δημόσιων φορέων (2/2)

- ii. την έγκριση του προϋπολογισμού, η οποία για το κράτος γίνεται από τη Βουλή με ψήφισή του, ενώ για τους άλλους δημόσιους φορείς, από το Υπουργείο που τους επιβλέπει,
- iii. την εκτέλεση του προϋπολογισμού, που γίνεται επίσης από το φορέα στον οποίο αφορά, και
- iv. τον έλεγχο του προϋπολογισμού, που γίνεται από αρμόδια διοικητικά και δικαστικά όργανα.

Κρατικός προϋπολογισμός (1/2)

- Ο κρατικός προϋπολογισμός, που αποτελεί τον προϋπολογισμό του βασικού δημόσιου φορέα στη χώρα μας, περιλαμβάνει τους επιμέρους προϋπολογισμούς:
  - Τακτικό Προϋπολογισμό : περιλαμβάνει τα τρέχοντα έσοδα και έξοδα του κράτους, δηλ. έσοδα και έξοδα που δεν επηρεάζουν την περιουσία του.

Κρατικός προϋπολογισμός (2/2)

- Προϋπολογισμό Δημοσίων Επενδύσεων : περιλαμβάνει τις δαπάνες επενδύσεων, δηλ. τις δαπάνες που μεταβάλλουν την αξία της περιουσίας του Κράτους, καθώς και τα έσοδα που προγραμματίζονται για τη χρηματοδότηση τους.
- Ειδικό Λογαριασμό Εγγυήσεων Γεωργικών Προϊόντων : περιλαμβάνει τις δαπάνες που γίνονται για την ενίσχυση του γεωργικού τομέα, καθώς και τα έσοδα που χρησιμοποιούνται για τη χρηματοδότηση τους.

Δαπάνες - Έσοδα του κρατικού προϋπολογισμού (1/2)

- Όταν οι δαπάνες ενός προϋπολογισμού είναι ίσες με τα έσοδα, λέμε ότι ο προϋπολογισμός εμφανίζει ισοζύγιο ή είναι ισοσκελισμένος.
- Αν οι δαπάνες είναι μεγαλύτερες από τα έσοδα, λέμε ότι ο προϋπολογισμός είναι ελλειμματικός, δηλ. εμφανίζει έλλειμμα, αν συμβαίνει το αντίθετο, ο προϋπολογισμός είναι πλεονασματικός, δηλ. εμφανίζει πλεόνασμα.

Δαπάνες - Έσοδα του κρατικού προϋπολογισμού (2/2)

- Εκείνο που έχει μεγαλύτερη σημασία είναι η σχέση που υπάρχει ανάμεσα στις συνολικές δαπάνες του φορέα και τα τρέχοντα έσοδα του, τα οποία δεν επηρεάζουν το μέγεθος της περιουσίας του (δεν περιλαμβάνονται λ.χ. έσοδα από εκποίηση περιουσίας ή δανεισμό).
- Αν οι συνολικές δαπάνες είναι ίσες με τα τρέχοντα έσοδα, λέμε ότι ο προϋπολογισμός εμφανίζει πραγματικό ισοζύγιο.
- Διαφορετικά εμφανίζει πραγματικό ανισοζύγιο, δηλ. πραγματικό έλλειμμα ή πλεόνασμα.

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: Παπανικολάου Αναστάσιος
Θεσσαλονίκη, 30/ 6/ 2015

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Πολυξένη Ράγκου.
«Περιβαλλοντική Οικονομία. Αγαθά, οικονομικό κύκλωμα και ο ρόλος του κράτους». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://eclass.auth.gr/courses/OCRS441/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

